

Міністерство охорони здоров'я України

Українська
медична стоматологічна академія

Сучасні підходи до викладання теоретичних і клінічних дисциплін у медичному вузі

Матеріали навчально-методичної конференції

Полтава - 2005

предмета, досягається внаслідок довготривалого і багаторазового повторення і застосування у стандартних і нестандартних ситуаціях; вони пропонуються для підсумкового оцінювального контролю залишкових знань без установки на попереднє повторення. **Опорний контрольний зріз** – це один із видів контролю, за допомогою якого перевіряється стан оперативного або повного засвоєння визначеної сукупності навчального матеріалу і яким охоплюється кожен суб'єкт навчання. На нашій кафедрі в таким є тестування.

Рейтинговий показник із дисципліни – це числова величина, яка дорівнює відсотковому відношенню суми балів з усіх опорних контрольних зрізів за модуль до суми максимально можливих балів. Види рейтингових показників: модульний, семестровий, річний.

За такої організації самостійної діяльності студентів зростає їхня творча активність, формуються навички самоосвіти, вміння орієнтуватися в нестандартних ситуаціях. Чимало студентів виконують домашні завдання раніше встановлених термінів, у зв'язку з чим зросло відвідування індивідуальних консультацій, крім обов'язкових для всіх завдань виконуються додаткові, так звані завдання за бажанням; деякі студенти через виконання індивідуальних завдань прийшли в НСТ.

ЕМОЦІЙНІСТЬ ЛЕКЦІЇ – ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ АКТИВІЗАЦІЇ СПРИЙМАННЯ

З.К.Моргун, В.М.Соколенко, Л.Е.Весніна

Останніми роками багато пишуть про необхідність активізації пізнавальної діяльності студентів на всіх формах занять, зокрема й на лекції. Будь-яка форма занять у вузі не може бути організована цілком на використанні тільки одного з механізмів діяльності інтелекту. Так, наприклад, лекцію у вузі не можна побудувати лише на вирішенні проблемних ситуацій, тому що це вимагає наявності фактичної інформації у пам'яті інтелекту. За відсутності цієї інформації найлегша проблемна ситуація виявиться дуже важкою, а отже, невирішеною. Таким чином, перш ніж активізувати мислення, необхідно активізувати сприймання.

Одним зі шляхів активізації сприймання є емоційність. В енциклопедіях дається таке визначення цьому поняттю: «Емоції – переживання людиною її ставлення до навколишнього світу і до самої себе; одна з форм відображення об'єктивної дійсності».

У процесі навчання в студента формується ставлення до предметів навчання як ставлення суб'єкта до об'єкта, тобто виявляються почуттєві переживання позитивного чи негативного характеру. Тому навчання своїм змістом, методами і формами не може зневажати закономірності емоційного розвитку людини:

Навчальна і наукова праця студентів, як і вся пізнавальна діяльність, вимагає оптимальної взаємодії таких механізмів центральної нервової системи як гальмування і збудження. П.К.Анохін писав, що «в навчальному процесі для забезпечення досить напруженої розумової діяльності необхідні прийоми збудження, що сприяють активізації діяльності механізмів центральної нервової системи, насамперед механізму сприйняття,

тому що за відсутності стимулів, інтересу до навчального і наукового пізнання, у монотонній та одноманітній роботі можна спостерігати виникнення таких осередків гальмування, які все більше поширюватимуться на всі ділянки кори головного мозку, зокрема і на ті, які мають бути збуджені. У результаті настає стан нудьги, відсутність інтересу і бажання розуміти інформацію, що надходить».

Отже, безупинний емоційний вплив цілком необхідний тому, що саме він створює умови для інтенсивної пізнавальної діяльності.

Дослідження багатьох фахівців довели, що позитивні емоції суттєво впливають на стан як розумової, так і м'язової працездатності, й емоційність складає практично одну третину стимулів, що формують ставлення студентів до лекції.

На жаль, змушені визнати панування серед викладачів думки, що головне в педагогіці вищої освіти – це добре знати свою науку і вміти послідовно і логічно її викласти, а інше – справа студента. Активізація, емоційність – це дрібниці. У зв'язку з цим хочеться навести вислів Мікеланджело Буонарроті: «Не зневажайте дрібницями, оскільки від дрібниць залежить досконалість, а досконалість – це не дрібниця». Неможливо, щоб викладач не знав навчальної інформації і не вмів її послідовно викласти, але знаючи її, мусить донести на чуттєвій основі, тобто розгальмувати (збудити) механізм сприймання. Незважаючи на це, лекції без емоцій нерідко читаються зі спокійною совістю.

Створюючи емоційну характеристику, варто мати на увазі, що силу емоції необхідно дозувати. Найбільш оптимальними для навчального процесу є процеси збудження «середньої сили» у поєднанні з процесами гальмування на тому ступені посилення емоційної насиченості, який забезпечить активну, але спокійну пізнавальну діяльність студента.

Зі сказаного видно, яка роль емоцій у життєдіяльності організму, у всіх аспектах його дії, зокрема це стосується і процесу навчання. Адже створення позитивних емоцій буде сприяти пошуку інформації, що підтримує стан задоволення, і, навпаки, негативні емоції викликають дії, спрямовані проти навчання.

Викладач повинен чітко уявляти собі всі ці моменти у формуванні емоційного настрою в аудиторії, а тому емоційна характеристика лекції готується заздалегідь, тобто необхідно ретельно підготувати всі епітети, вислови, історичні екскурси і т.д. аж до інтонації. В усьому має бути новизна, навіть у звукових забарвленнях. Викладачеві щоразу необхідно з'являтися перед студентами новою особистістю. Кожна лекція має розкривати в ньому нову рису, нову грань, нехай навіть дуже маленьку. Студентові кожна зустріч із викладачем має приносити радість.

Таким чином, потрібно так організувати емоційні характеристики всіх видів занять, щоб не страх, не насильство керували діями студента (тому що вони формують загальне негативне ставлення до навчання, а зрештою, і до праці взагалі), а радість, задоволення. Викладачі, зацікавлені в успішності навчання, не мають права ігнорувати фактори, від яких залежить робота механізмів мислення і поведінки студента.

Емоційність формується ще в підготовці лекції. Криву емоційності слід дуже добре продумувати. Необхідно заздалегідь визначити місця в лекції, де можна використовувати жест, підвищити голос, зробити відступ, який епітет і в якому місці навести і т.д.

Таким чином, перед лекцією необхідно підготувати не тільки наукову інформацію, але й суто психологічні аспекти. Однак слід зазначити, що емоційне оформлення лекції – дуже важке питання. Це не конкретна наукова інформація, яку потрібно викласти відповідно до підручника конспектом лекції. Це не наочність, яку фактично можна скопіювати в будь-якого викладача. Можна якоюсь мірою забезпечити ідентифікацію аспектів активізації мислення, визначивши, які проблемні ситуації, що активізують (конкретні) питання і після якої інформації треба задавати.

Емоційну характеристику лекції значною мірою формують особисті риси характеру викладача, склад слухачів, а також навчальний матеріал.

Крім того, необхідно пам'ятати, що безупинне використання одного й того ж прийому збудження позитивної емоції викликає адаптацію й не дає бажаного ефекту. У процесі формування емоційної характеристики потрібне вміння використання і чергування прийомів емоційного збудження. Для забезпечення більш якісної емоційної характеристики лекції можна запропонувати систему правил, якими користуються досвідчені викладачі.

Ось основні прийоми формування позитивних емоцій, що використовуються в педагогічній практиці:

- створення творчої обстановки на лекції;
- відступ (історичний екскурс);
- порівняння;
- використання епітетів, приказок, узагальнюючих висловів відомих учених, письменників;
- зміна інтонації;
- використання міміки і жестів;
- піднесення настроїв (посмішка);
- схвалення дій тих, яких навчають;
- паузи.

Усі елементи лекції, що створюють емоційний настрій аудиторії, викладачеві необхідно продумати заздалегідь і не тільки продумати, але й підготуватися до використання кожного емоційного прийому. Адже такі прийоми як посмішка, міміка, жест у разі непередбаченої ситуації можуть перетворитися в гримаси. У цьому, власне кажучи, і полягає артистизм лектора. І коли ми говоримо, що читання лекції – це мистецтво, потрібно вміти готувати всі елементи і характеристики лекції так само, як і артист готує будь-який витвір мистецтва.